

15 жовтня
Група 102 Урок №11
Історія України

Тема: Війна більшовицької Росії з УНР.

Спочатку основним супротивником Раднаркому в Україні була не Центральна Рада, а підпорядковані Тимчасовому урядові органи. В Україні таким органом, який мав реальну силу, був штаб Київського військового округу (КВО), у розпорядженні якого перебували тиллові гарнізони російської армії. Однак під час жовтневого 1917 р. повстання в Києві, яке тривало три дні, коли на вулицях міста з'явилися окопи й барикади, почалися бої, переважно на Печерську, у районі заводу "Арсенал", а київські робітники загальним страйком підтримали більшовицьке повстання, виявилась нездатність генералітету керувати революційно настроєною армією. Штаб КВО був змушений вивести з міста війська. Господарями становища залишилися більшовицький революційний комітет і Центральна Рада. Вони перебували між собою у стані озброєного нейтралітету. Щоб подолати національно-визвольний рух в Україні без прямої конфронтації, керівники більшовицької партії вирішили перетворити Центральну Раду на виконавчий комітет рад України. Іншими словами, більшовики задумали використати створювані Центральною Радою форми державності, але надати їм радянського характеру. Так у боротьбі з українським національно-визвольним рухом народилась ідея національної радянської державності.

Ідею про перетворення Центральної Ради на Центральний виконавчий комітет (ЦВК) рад України більшовики почали активно поширювати в масах. Ця робота приносила плоди. Ідею підтримало багато виконкомів Рад, особливо в Донбасі.

Вдаючись до політичних методів боротьби за владу в Україні, більшовики не забували й про збройну силу. Вони утворили військово-революційний комітет, який почав готувати нове повстання в Києві. Та Центральна Рада випередила їх. У ніч на 13 грудня 1917 р. українські частини оточили казарми більшовицьких військ, роззброїли їх, посадили в ешелони і відправили до Росії.

Однак Раднарком і Центральна Рада не визнавали стану війни між собою. Підкреслено лояльно поводитись українська адміністрація. У містах України нормально працювали організації та установи, що перебували під більшовицьким контролем. Видавалась більшовицька преса. Проводилися конференції місцевих і обласних комітетів більшовицької партії.

Центральна Рада і її уряд мали велику підтримку серед населення України. Однак уряд проявляв нерішучість у вирішенні основних завдань. Конфіскація земель і передача їх у руки селян здійснювались повільно, залишалася в недоторканності стара банківська система, були збережені старий судовий апарат, старе законодавство, система освіти й навчання.

Не дивно, що з Росії в Україну почали тікати (і знаходили тут підтримку) залишки панівних верств. Більшовикам це, звичайно, не могло сподобатися. Україна мимоволі ставала оплотом антибільшовицьких сил. Назривав конфлікт. Ще одна тогочасна подія загострила відносини між Центральною Радою і російським Раднаркомом. У Петрограді ще влітку 1917 р. було утворено Донський військовий уряд під керівництвом генерала О. Каледіна на території області Війська Донського.

Для боротьби з О. Каледіним Раднарком направив війська. Напередодні вирішальних боїв Донський уряд почав стягувати з усіх фронтів козацькі частини. Центральна Рада погодилася пропускати їх на Дон через територію України, а О. Каледін — українські військові частини з Дону в Україну. Тоді М. Криленко, призначений більшовиками новий верховний головнокомандувач військ радянської Росії, 17 грудня 1917 р. радіотелеграфом передав до Києва підписану В. Леніним і народним комісаром закордонних справ Л. Троцьким телеграму з ультиматумом Раднаркомові Центральній Раді. У телеграмі було заявлено про визнання Раднаркомом УНР, а також про те, що остання, на думку Раднаркомові, має право відокремитися від Росії або укласти договір з Російською Республікою про федеративні відносини. Раднарком не ставив знака рівності між Центральною Радою і проголошеною нею УНР. Центральна Рада звинувачувалася в тому, що відмовилася негайно скликати крайовий з'їзд українських Рад і не визнала радянської влади в Україні. Поряд з цим Раднарком висував до Центральної Ради чотири ультимативні вимоги: відмовитися від спроб дезорганізувати спільний фронт (ішлося про утворення Українського фронту); не пропускати військових частин з фронту на Дон або в інші райони з ворожими йому урядами; пропускати революційні (тобто більшовицькі) війська на Південний фронт; припинити роззброєння радянських полків і червоногвардійців в Україні. Телеграма закінчувалася прямою погрозою: у разі неприйняття цих вимог протягом 48 годин Раднарком вважатиме Центральну Раду у стані відкритої війни проти радянської влади в Росії й Україні.

Голова Генерального секретаріату В. Винниченко і генеральний секретар з міжнаціональних справ О. Шульгін відповіли Раднаркомові одразу: усі його вимоги відхилялися. Було вирішено припинити транспортування хліба на північ і негайно організувати власну грошову систему. Незабаром до обігу надійшли 100-карбованцеві купюри українських грошей. Починаючи повномасштабну війну з Центральною Радою, Раднарком зосередив основні зусилля на Харківщині. Після закріплення в Харкові (23 грудня 1917 р. більшовики і ліві есери сформували там військово-революційний комітет, до якого перейшла влада), почалася робота зі скликання Всеукраїнського з'їзду Рад. І Всеукраїнський з'їзд Рад працював у Харкові 24-25 грудня 1917 р. Більшістю голосів (меншовики та есери відмовилися брати участь у голосуванні) він висловився за встановлення радянської влади і проголосив Україну республікою Рад робітничих, солдатських і селянських депутатів. Для Раднаркомові ця заява мала важливе значення. Виходило, що радянська

Росія не воювала проти УНР, а обстоювала в боротьбі з Центральною Радою право на існування радянського уряду, проголошеного представниками трудящих єдиної України.

На з'їзді було обрано Центральний виконавчий комітет (ЦВК) Рад України у складі 41 особи, із них 35 більшовиків. Головою ЦВК обрали лівого українського соціал-демократа Ю. Медведєва. Цей комітет затвердив перший радянський уряд України, до складу якого ввійшли С. Бакинський, Є. Бош, В. Затонський, Ю. Коцюбинський, Ф. Сергєєв (Артем), М. Скрипник та ін. Кілька місяців уряд не мав голови. На його засіданнях головувала Є. Бош.

На початку 1918 р. на території УНР існували два уряди, які однаково наполегливо стверджували, що вони є справді українськими та робітничо-селянськими. Одразу після утворення в Харкові найвищих органів радянської влади почалася війна декретів. Одним з перших декретів уряду радянської влади був декрет про скасування заборони на вивезення хліба з України в Росію. Услід за цим було опубліковано постанову про недійсність усіх постанов Генерального секретаріату. Поряд з війною декретів тривала силова боротьба.

У цій ситуації керівництво Центральної Ради звільнилося від ілюзій щодо перетворення Росії на демократичну федеративну республіку. Формальне відокремлення від режиму більшовицької диктатури ставало першорядним завданням. До цього додавалася необхідність самостійних мирних переговорів з Німеччиною та її союзниками, що вже почалися у Брест-Литовську. 25 січня 1918 р. на відкритому засіданні в Києві М. Грушевський оголосив останній універсальний закон Центральної Ради — IV Універсал. У ньому говорилося: "Однині Українська Народна Республіка стає самостійною, ні від кого не залежною, вільною, суверенною державою українського народу. З усіма сусідніми державами — Росією, Польщею, Австрією, Румунією, Туреччиною та іншими ми хочемо жити в згоді й приязні, але ні одна з них не може втручатися в життя самостійної Української Республіки. Влада в ній належатиме лише народові України, іменем якого, поки зберуться Українські Установчі збори, будемо правити ми, українська Центральна Рада, представниця робочого народу — селян, робітників і солдатів, та наш виконавчий орган, який однині матиме назву Рада народних міністерств". Водночас з IV Універсалом був прийнятий Закон про національно-персональну автономію, в якому проголошувалося, що кожна з націй, які населяли Україну, має право на самостійну організацію свого національного життя незалежно від місця перебування.

Незабаром В. Винниченко під тиском міжпартійних незгод подав у відставку. Раду народних міністрів сформував В. Голубович.

Проте наприкінці січня 1918 р. радянські війська з різних боків почали наступ на Київ. Прагнучи полегшити наступ радянських військ на столицю, київські більшовики 29 січня почали збройне повстання. Осередком його став завод "Арсенал". Після п'ятиденних боїв "Арсенал" було взято штурмом. Понад 200 робітників загинули або були розстріляні. Не менших втрат зазнали гайдамаки та січовики, які штурмували завод.

Щоб затримати наступ радянських військ під командуванням М. Муравйова на ділянці залізниці Гребінки — Крути, С. Петлюра 29 січня 1918 р. надіслав студентський курінь, сформований з київської молоді, студентів вузів і гімназистів старших класів, — загалом 420 осіб. Вони стійко трималися. Героїчні захисники Крутів своє завдання виконали, затримавши на кілька днів радянські війська, які наступали на Київ. Однак один загін студентів і гімназистів під час бою потрапив у полон. 27 полонених вивели на задній двір станції і стратили.

Під Крутами було вбито 250 юнаків, 30 студентів і 10 старшин. Коли закінчилися набої, героїчні захисники Крут забрали вбитих та поранених і відступили. Пізніше в Києві вбитих було поховано. Військові підрозділи Центральної Ради 25 січня залишили Київ і направилися до Житомира, куди вже переїхали Центральна Рада і уряд. На початку лютого 1918 р. більшовицькі війська, очолювані колишнім підполковником царської армії М. Муравйовим (розстріляний згодом за антирадянський закат), увійшли в Київ. Місто було залите кров'ю, у газетах публікувалися списки людей, страчених по лінії “червоного терору”. Кількість жертв вимірювалася тисячами. Водночас війська радянської Росії успішно просувалися й на інших напрямках. Наприкінці січня червоноармійці встановили радянську владу в Донбасі, на півдні України: в Одесі, Криму, а потім у Миколаєві, Херсоні й Єлисаветграді. У Києві 11 лютого 1918 р. проголошено Українську робітничо-селянську республіку з Народним секретаріатом на чолі, до складу якого входили Є. Бош, Ю. Коцюбинський, В. Затонський, В. Ауссем. До Києва переїхали з Харкова всі Секретаріати. Членів Центральної Ради було оголошено кримінальними злочинцями, а їхнє майно реквізовано. Цього разу панування більшовиків тривало три тижні.

Презентація за даним посиланням до даної теми

<https://naurok.com.ua/prezentaciya-rosiysko---ukra-nska-viyna-progoloshennya-nezalezhnosti-unr-117357.html>

Домашнє завдання

Підручник Історія України 10 клас за ред. О.І.Пометун, Н.М.Гупан

Параграф 9-10 ст.70-78 (читаємо)

Письмово завдання 4,5,6, ст..79